

ศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองกลาง และสำนักงานศาลปกครอง

เลขที่ 120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 โทร. 0 2141 1111

call center 1355
www.admincourt.go.th

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการใช้ระบบไต่สวนจะให้อำนาจตุลาการเจ้าของสำนวนในการแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง แต่ในวิธีพิจารณาคดีปกครอง ก็ยังคงใช้หลักการ**ฟังความสองฝ่าย**ควบคู่ไปด้วย กล่าวคือ ศาลปกครองจะเปิดโอกาสให้คู่กรณีชี้แจง แสดงหลักฐานประกอบข้ออ้างของตน และได้แย้งคัดค้านการนำเสนอหรือการกล่าวอ้าง ตลอดจนแก้ไขข้อกล่าวหาของอีกฝ่ายหนึ่งเสมอ โดยผ่าน**การทำคำฟ้อง คำให้การ คำคัดค้านคำให้การ และคำให้การเพิ่มเติม** ซึ่งจะต้องจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้ คู่กรณียังมีสิทธิขอตรวจดูพยานหลักฐานที่แต่ละฝ่ายได้ยื่นไว้ในสำนวน เว้นแต่มีกฎหมายคุ้มครองว่าไม่ต้องเปิดเผยหรือศาลเห็นว่าไม่ควรเปิดเผย เพื่อไม่ให้เกิดการดำเนินงานของรัฐเสียหาย ผู้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองจึงสามารถมั่นใจได้ว่าวิธีพิจารณาคดีของศาลปกครองซึ่งใช้ระบบไต่สวนจะให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน

ระบบไต่สวน

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

มาตรา 55 วรคสาม ในการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลปกครองอาจจะตรวจสอบและแสวงหาข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม ในกรณี ศาลปกครองจะรับฟังพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่กรณีได้ตามที่เห็นสมควร และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543

“ข้อ 5 วิธีพิจารณาคดีปกครองเป็นวิธีพิจารณาโดยใช้ระบบไต่สวนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองและตามระเบียบนี้

ในกรณีที่กฎหมายหรือระเบียบตามวรรคหนึ่งมิได้กำหนดเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ ให้ดำเนินการตามหลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง”

การพิจารณาคดีในศาลปกครองนั้นจะใช้ระบบไต่สวน เนื่องจากคดีปกครองมีลักษณะเป็นคดีพิพาทระหว่างเอกชนกับหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเอง อันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งฝ่ายรัฐย่อมมีเครื่องมือ กลไก ระบบงาน และบุคลากร ที่พร้อมเพรียงในการต่อสู้คดีมากกว่าประชาชน รวมทั้งพยานหลักฐานส่วนใหญ่มักอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐจึงทำให้เอกชนผู้ฟ้องคดีย่อมอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบทั้งในแง่ของบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและข้อมูลเอกสารต่างๆ

เพราะฉะนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543 จึงได้กำหนดให้วิธีพิจารณาคดีปกครองมีลักษณะพิเศษที่สำคัญที่สุด คือ ใช้ **ระบบไต่สวน** ที่ให้ตุลาการศาลปกครองมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยตนเองและแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่จำเป็นต่อการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อให้สามารถพิพากษาคดีได้อย่างยุติธรรมและก่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ส่วนตัวของเอกชน

ระบบไต่สวน ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลปกครองนั้น ตุลาการจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงและดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยตนเอง โดยตุลาการศาลปกครองในระบบไต่สวนจะมีอำนาจในขั้นตอนการแสวงหาข้อเท็จจริงทั้งในชั้นรับคำฟ้องไว้พิจารณา และในชั้นการดำเนินกระบวนการพิจารณา ไม่ว่าจะเป็นการจัดให้มีการโต้ตอบเป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างคู่กรณีในรูปของคำฟ้อง คำให้การ คำคัดค้านคำให้การ และคำให้การเพิ่มเติม ซึ่งตุลาการอาจกำหนดประเด็นในการโต้ตอบให้แก่คู่กรณีด้วยก็ได้ จากนั้นตุลาการจะแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมด้วยการนัดไต่สวนคู่กรณีและพยานหลักฐานของแต่ละฝ่าย โดยตุลาการจะเป็นผู้ชี้ถามด้วยตนเอง และไม่ผูกพันอยู่กับพยานหลักฐานที่คู่กรณีนำมาในคดีเท่านั้น ตุลาการสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานอื่นๆ ที่จำเป็นได้ด้วยตนเอง เช่น การเรียกพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งการเดินแผนภูมิสืบด้วยการตรวจสอบบุคคล หรือสถานที่ เป็นต้น